

## Goede hulpverlening is méér dan een prettig gesprek

**Het is een achterhaald idee dat het succes van een behandeling vooral bepaald wordt door de cliënt-therapeut relatie. Het gebruik van specifieke methodieken in de jeugdzorg kan het effect ruimschoots verdubbelen, zo blijkt bijvoorbeeld uit een behandeling van gedragsproblemen en opvoedstress.**

Er is in de jeugdzorg veel discussie of het succes van hulpverlening vooral afhangt van een goede relatie met de therapeut en positieve verwachtingen van de cliënt ('placebo-effect'), of van vastomlijnde methodieken. Het werken volgens die methodieken zou weinig toevoegen, zo is vaak te horen. Onderzoek van het Nederlands Jeugdinstituut toont aan dat deze aanname te kort door de bocht is.

De onderzoekers, onder wie prof. dr. Tom van Yperen (expert Nederlands Jeugdinstituut, hoogleraar effectieve jeugdzorg in Utrecht), pleiten ervoor om méér te investeren in methodisch werken. Daardoor ontstaat de grootste kans dat de hulp verbetert en de uitstroom uit de jeugdzorg toeneemt. Deze grotere uitstroom kan een belangrijke bijdrage leveren aan het wegwerken van de wachtlijsten.

Het belang van de voorheen vaak almachtig geachte 'therapeutische alliantie' tussen cliënt en hulpverlener wordt door de onderzoekers niet ontkend, maar wel gerelativeerd. Zo zijn er uit onderzoek bij volwassenen eerste aanwijzingen dat hulp via internet en begeleide zelfhulp net zo effectief kan zijn als hulp in de spreekkamer. Dit zou volgens het Nederlands Jeugdinstituut beter onderzocht moeten worden. Het kan immers betekenen dat de cliënt geholpen kan worden op een manier waarop

hij minder afhankelijk is van de therapeut en die hem in staat stelt op eigen kracht zaken aan te pakken.

### Opvattingen 'Lambert' achterhaald

Er wordt in de jeugdzorg nog te weinig gewerkt met methoden die bewezen effectief zijn. Eén reden daarvoor is dat er onder wetenschappers, opleiders en hulpverleners nog gediscussieerd wordt over de vraag of invoering van deze methodieken wel verbetering biedt.

Vaak wordt hierbij verwezen naar publicaties van de Amerikaanse onderzoeker Lambert. Hij stelde dat het succes van hulp voor slechts 15% te maken heeft met de specifieke methodiek die gebruikt wordt door de therapeut. 30% zou veroorzaakt worden door algemeen werkzame factoren van de hulpverlening (een goede relatie met de therapeut). De overige 55% van het succes van de hulpverlening zou komen door factoren buiten de therapie om, zoals de intelligentie van de cliënt of een gewijzigde gezinsamenstelling, en door placebo-effecten (zie tabel). Anders gezegd: bij hulpverlening komt ruim de helft van de verbetering bij de cliënt door factoren die niet direct met de behandeling te maken hebben.

Factor en aandeel in effectiviteit behandeling	
Extra-therapeutische factoren, bijvoorbeeld: - intelligent kind, pakt instructies snel op - ouder hertrouwt met goede opvoeder	40%
Placebo-effect: - 'hoop en verwachting' bij de cliënt	15%
Algemeen werkzame factoren in hulpverlening, bijvoorbeeld: - goede relatie cliënt-hulpverlener - goede structurering interventie - goede opleiding en training hulpverlener - goede werkomstandigheden (werkdruk, ondersteuning) voor de hulpverlener	30%
Specifieke methodiek van hulpverlening: - specifieke therapie / techniek	15%

Degenen die Lambert aanhalen baseren zich echter op verouderd materiaal, concluderen de onderzoekers van het Nederlands Jeugdinstituut na analyse van de huidige stand van de wetenschap.

Het oorspronkelijke onderzoek van Lambert, waarnaar telkens verwezen wordt, stamt uit 1986. Lambert maakte toen een kwalitatieve inschatting om te zien of er een verschil bestaat tussen de grote therapeutische 'scholen' van dat moment. Hij deed dat voor hulp aan volwassenen.

Dus de studie van Lambert was niet alleen op een ander terrein dan de jeugdzorg, maar is bovendien gedateerd, stellen de onderzoekers. Onderzoek naar het succes van de jeugdhulpverlening heeft de afgelopen vijftientig jaar niet stilgestaan.

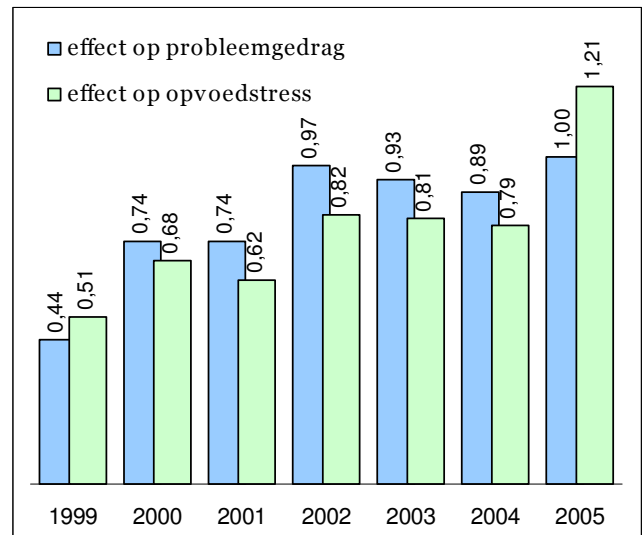
De onderzoekers zijn in een brede literatuurstudie op zoek gegaan naar recentere studies om de bevindingen van Lambert te toetsen. Wat bleek? Een goede keuze voor de juiste methodiek, en het op een goede wijze uitvoeren en implementeren van die methodiek is belangrijk als je de effectiviteit van behandeling wil vergroten.

### **Gebruik van goede methodiek vergroot het vertrouwen in de behandeling**

Een goede structurering van de interventie, met duidelijke doelstellingen, planning en fasering geeft vertrouwen in de aanpak en in de therapeut. Op die manier helpen goede basistechnieken bij de effectiviteit van de interventie.

Datzelfde geldt voor werken volgens een vastomlijnde methode die toegesneden is op de specifieke problematiek waar de cliënt mee worstelt. Vaak vertonen de algemene en specifieke werkzame factoren dus een onderlinge verwevenheid. Als die werkzame factoren verbeteren wordt de invloed van andere factoren, buiten de therapie om, veel kleiner.

Als voorbeeld verwijst het Nederlands Jeugdinstituut naar een studie waarin een ruime verdubbeling van de effectiviteit van een behandeling werd bereikt. Het ging om behandeling van gedragsproblemen en opvoedstress met behulp van 'Intensieve Orthopedagogische Gezinsbehandeling' (zie grafiek), die is gericht op kinderen en gezinnen met meervoudige, ernstige problemen.



Effectiviteit van de behandeling 'Intensieve Orthopedagogische Gezinsbehandeling (IOG)' door de jaren heen: grootte van het effect op opvoedstress en grootte van het effect op probleemgedrag in de gezinnen na afloop van de behandeling.

De behandeling duurt vijf tot acht maanden. In die periode bouwt de hulpverlener een werkkrelatie op met het gezin, stelt samen met de gezinsleden de doelen op en gaat gericht aan de slag. De hulpverleners hebben telkens aan het begin en het einde van de hulp gemeten hoe het stond met de problematiek van de gezinnen. Met hun team hebben ze aan de hand daarvan gekeken of de hulp te verbeteren was. Daardoor zijn ze steeds meer gaan letten op de juiste toepassing van de specifieke methodiek. Met behulp van de praktijkervaring hebben ze die bovendien steeds verder kunnen ontwikkelen.

Zo ontstond in zes jaar tijd de genoemde verdubbeling in effectiviteit. Deze verbetering kan zeker niet toegeschreven worden aan toevallige omgevings- en cliëntfactoren, die Lambert zo'n

belangrijke rol toekende. Die zijn immers in die periode nauwelijks gewijzigd. Veel aannemelijker is dat de verbetering moet worden toegeschreven aan een sterke combinatie van algemeen werkzame principes én een specifieke methodiek.

### **Hoe kan jeugdhulpverlening verbeterd worden?**

Wat is het advies aan hulpverleners die de hulp verder willen verbeteren? Moeten ze investeren in algemene hulpverleningsprincipes of in specifieke methoden?

De vanouds dominante aandacht voor algemene principes als de cliënt-therapeutrelatie is gebaseerd op 'in het verleden behaalde resultaten', stelt het Nederlands Jeugdinstituut. Het zorgt voor een onderschatting van de potentie om behandelingen in de jeugdzorg te verbeteren.

Hulpverleners kunnen door ervaring weliswaar deskundig worden, maar specifieke methodieken geven deze deskundigheid door. Bovendien grijpen ze ook in op de algemene werkzame factoren.

Voor een verdere verbetering van de jeugdzorg is het belangrijk te investeren in het werken met algemeen werkzame factoren én met de specifieke methodieken. In de toekomst zal dan de invloed van factoren die buiten de therapie liggen – waarvan Lambert beweert dat ze voor meer dan de helft het succes van de behandeling bepalen – veel kleiner worden.

**Bron:** *Algemeen en specifiek werkzame factoren in de jeugdzorg. Stand van de discussie*; Yperen, T. van, Steege, M. van der, Addink, A., Boendermaker, L. (2010); Utrecht, Nederlands Jeugdinstituut. Te downloaden op [www.nji.nl](http://www.nji.nl).

---

Het Nederlands Jeugdinstituut is het landelijk kennisinstituut voor jeugd- en opvoedingsvraagstukken. Het werkterrein van het Nederlands Jeugdinstituut strekt zich uit van de jeugdgezondheidszorg, opvang, educatie en jeugdwelzijn tot opvoedingsondersteuning, jeugdzorg en jeugdbescherming evenals aangrenzende werkvelden als onderwijs, justitie en internationale jongerenprojecten. Voor vragen of advies kunt u contact opnemen met het Nederlands Jeugdinstituut via de afdeling Communicatie (030) 230 63 49. Of kijk op onze website [www.nji.nl](http://www.nji.nl).